

OBRONA I PROMOCJA RODZINY
W DIECEZJI PŁOCKIEJ

DZIEDZICTWO – Od Bł. Abp. A. J. Nowowiejskiego do Soboru Watykańskiego II – W nurcie odnowy posoborowej
ZNAKI CZASU I WYZWANIA DUSZPASTERSKIE – Smutne dziedzictwo komunizmu i braki transformacji – Sekularyzm i antyewangelizacja a katolicki model małżeństwa i rodziny – W obliczu nowszych ataków na małżeństwo i rodzinę
POSTULATY I ZARZĄDZENIA – W kwestii struktur – W sprawie integralnego modelu duszpasterstwa rodzin – Zarządzenia i wskazania duszpasterskie

WSTĘP

Rodzina w ujęciu XLII Synodu Płockiego

1. Obecny Synod podejmuje odczytanie zamysłów Boga wobec małżeństwa i rodziny po przeszło dwudziestu latach od poprzedniego, XLII Synodu diecezjalnego na Mazowszu (1987-1991). W strukturze tamtego Synodu nie było oddzielnej komisji podejmującej problematykę małżeństwa i rodziny. Duszpasterstwo rodzin zostało omówione w 10 statutach, zamieszczonych w rozdziale regulującym rodzaje i formy duszpasterstwa parafialnego oraz w oddzielnej *Instrukcji o duszpasterstwie rodzin* (por. XLIIISP, s. 100-101; 169-173).

Nauka Kościoła o rodzinie

2. Zmieniające się sytuacja społeczno-polityczna i kulturowa wymaga uwzględnienia w płockim duszpasterstwie rodzin zarówno nowych dokumentów Kościoła, które ukazały się po XLII Synodzie Płockim, jak i wsłuchania się w inspiracje Ducha Świętego. Wśród dokumentów Kościoła szczególne znaczenie mają: encyklika *Evangelium vitae* (1995), uchwały II Polskiego Synodu Plenarnego, zwłaszcza dokument *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie* (por. 2PSP, s. 28–63), nowe *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin*, zatwierdzone przez Konferencję Episkopatu Polski w dniu 1 maja 2003 roku oraz dokument *Służyć Prawdzie w małżeństwie i rodzinie*, wydany przez Radę do spraw Rodziny KEP w 2009 roku.

Kulturowe przyczyny kryzysu rodziny w cywilizacji zachodniej

3. Decydującym wyzwaniem dla duszpasterzy na Mazowszu jest kryzys rodziny w cywilizacji zachodniej, który w ostatnich dwudziestu latach objawił swoje skutki także w Diecezji Płockiej. W istocie polega on na kumulacji negatywnych owoców rewolucji seksualnej (pornografia, prostytutka), radykalnego feminizmu (walka z mężczyznami, kryzys ojcostwa), rozbicia rodziny (rozwoły, dekompozycja małżeństwa i rodziny, ideologia *gender*).

Spółeczno-ekonomiczne przyczyny kryzysu rodziny

4. W synodalnej refleksji o stanie naszych rodzin trzeba uwzględnić, obok kontekstu religijno-moralnego, także kontekst ekonomiczno-społeczny.

DZIEDZICTWO

**Od Bł. Abp. A. J. Nowowiejskiego
do Soboru Watykańskiego II**

Rola Bł. Abp. A. J. Nowowiejskiego w płockim duszpasterstwie rodzin

5. Płockie duszpasterstwo rodzin czerpie swoją moc z wierności nauczaniu Kościoła na temat sakramentu małżeństwa. W okresie przedwojennym niezwykłą dynamikę nadał temu duszpasterstwu Abp Antoni Julian Nowowiejski poprzez systematyczne nauczanie na temat istoty małżeństwa i rodziny, propagowanie tez Encykliki *Casti connubii* (1931) Piusa XI na temat małżeństwa, troskę o godność kobiety, wrażliwość na warunki materialne rodzin biednych i trzeźwość mężczyzn. Już w 1931 roku Arcybiskup pisał: „Byłoby wielce pożądane i nigdy nie dość polecenia godne, żeby narzeczeni do ślubu się przygotowywali przez odprawianie rekolekcji i spowiedzi z całego życia w tej intencji, by Duch Święty ich oświecił i zamiarami ich wedle woli Bożej pokierował”.

Prymas Tysiąclecia i Wielka Nowenna

6. Po II wojnie światowej niezwykłym wydarzeniem w obronie chrześcijańskiego charakteru małżeństwa i rodziny była Wielka Nowenna, której błogosławione owoce dały o sobie znać w Diecezji Płockiej. Wielka Nowenna, wraz ze *Ślubami Jasnogórkimi*, Aktem oddania narodu Bogarodzicy w macierzyńską niewolę i Społeczną Krucjatą Miłości była formą przygotowania narodu Polskiego na Millennium Chrztu Polski. W istocie Nowenna była genialnym działaniem duszpasterskim, w którym problematyce rodziny poświęcono aż cztery lata. W trzecim roku Nowenny – 1959/56 – pod hasłem *Życie jest świętością* obchodzono rok obrony życia, zwłaszcza nienarodzonego. W czwartym – 1960/61 – celebrowano sakrament małżeństwa pod hasłem *Małżeństwo sakrament wielki w Kościele*. Piąty rok Wielkiej Nowenny był

obchodzony pod hasłem *Rodzina Bogiem silna*. Problematyka rodziny była obecna także w szóstym roku, dotyczącym młodzieży.

Bp Tadeusz P. Zakrzewski i powojenni referenci rodzin

7. W Diecezji Płockiej, kierowanej przez Bp. Tadeusza Pawła Zakrzewskiego, przesłanie Wielkiej Nowenny wcielił w życie pierwszy po wojnie Referenci Referatu Duszpasterskiego Kurii Diecezjalnej, który obejmował również duszpasterstwo rodzin. Organizatorem Referatu Duszpasterskiego był ks. Piotr Dudziec (1947-1950), późniejszy sufragan płocki. Jego następcą był ks. Władysław Celmerowski, kierujący referatem w latach 1950-1962.

Znaczenie Roku Stanisławowskiego dla duszpasterstwa rodzin

8. Godnym odnotowania wydarzeniem duszpasterskim był Rok Stanisławowski, obchodzony w całej Polsce z okazji 400-lecia śmierci św. Stanisława Kostki. Po zakończeniu w 1966 roku obchodów milenijnych, Prymas Polski poprosił Bp. Bogdana Sikorskiego o projekt obchodów Roku Stanisławowskiego zarówno w Diecezji Płockiej, jak i o materiały dla wszystkich diecezji polskich. W naszej Diecezji centralne uroczystości odbyły się w Przasnyszu, 19 sierpnia 1967 roku. Do wszystkich kurii biskupich w kraju rozesłano teksty czytanek i projekty kazań o św. Stanisławie Kostce. Zarówno w przemówieniach Kardynała S. Wyszyńskiego, jak i w materiałach duszpasterskich problemy młodzieży łączono z ideałami rodzinnymi Kostków, stawianych jako wzór do naśladowania.

Soborowa wizja małżeństwa i rodziny

9. Niezwykłym impulsem dla duszpasterstwa rodziny był II Sobór Watykański, który uwydatnił biblijno-personalistyczną perspektywę małżeństwa. Zaczęto je pojmować nie tyle jako kontrakt prawny, ile raczej jako powołanie, którego realizacja staje się wezwaniem Bożym. Na to wezwanie małżonkowie są w stanie odpowiedzieć wiernością i wspaniałomyślnością, jeśli przez miłość realizują przymierze Chrystusa z Kościołem. W Kościele polskim opracowana zostaje *Pierwsza Instrukcja Episkopatu Polski dotycząca przygotowania do małżeństwa i życia rodzinnego i o duszpasterstwie rodzin* (1969).

Duszpasterze rodzin w Diecezji Płockiej w latach 1970-1984

10. W Diecezji Płockiej Bp Jan Wosiński powierzył realizację postulatów soborowych ks. Stanisławowi Kutniewskiemu, który był dyrektorem Referatu Duszpasterskiego do 1970 roku. Za czasów Biskupa B. Sikorskiego z ks. S. Kutniewskim współpracowali ks. Józef Śliwka i ks. Jery Skotnicki. Ten ostatni w 1967 roku został mianowany pierwszym w historii Diecezji Płockiej duszpasterzem rodzin. Jego następcą był ks. Waław Gapiński, którego wspierały – jako instruktorki życia rodzinnego – panie Regina Mólko i Edyta Wojtczak. W 1974 roku Diecezjalnym Duszpasterzem Rodzin został ks. Roman Marcinkowski, późniejszy biskup pomocniczy. W okresie 10 lat pełnienia tej funkcji przez ks. R. Marcinkowskiego, z którym współpracowali małżonkowie Genowefa i Waław Rosłańcowie, zaczęły powstawać w Diecezji Płockiej pierwsze poradnie rodzinne.

W nurcie odnowy posoborowej

Bp Zygmunt Kamiński i rola świeckich w duszpasterstwie rodzin

11. Prace te kontynuowano po roku 1984, tj. po objęciu posługi pasterskiej w Diecezji Płockiej przez Bp. Zygmunta Kamińskiego. Aktywność społeczna Biskupa, otwartego na znaki czasu, spotkała się z zaangażowaniem katolików świeckich, którzy po 1981 roku coraz aktywniej szukali swego miejsca w Kościele. Opatrznościowym miejscem refleksji, kształcenia doradców życia rodzinnego i promocji rodziny okazało się Posoborowe Studium Teologiczne, które od 1984 roku kształciło świeckich katolików w Płocku. W powstałym w 1987 roku Klubie Inteligencji Katolickiej Grażyna i Kazimierz Cieślukowie stworzyli sekcję rodzin, która niebawem dała początek pierwszemu po wojnie, zarejestrowanemu 1989 roku Stowarzyszeniu Rodzin Katolickich Diecezji Płockiej.

Historyczna rola Stowarzyszenia Rodzin Katolickich Diecezji Płockiej

12. Stowarzyszenie szybko zakorzeniło się w Diecezji, powstały 123 parafialne koła terenowe. Ich członkowie skupiali się na: ochronie życia od poczęcia do naturalnej śmierci, wspomaganie rodziców w wychowaniu dzieci i młodzieży, reprezentowaniu rodzin wobec publicznych władz samorządowych i państwowych oraz rozwoju duchowym rodzin. Stowarzyszenie Rodzin Katolickich Diecezji Płockiej było również inicjatorem trzech znaczących działań ogólnopolskich. W Płocku powstała Federacja Stowarzyszeń Rodzin Katolickich, która zrzeszała dwadzieścia pięć stowarzyszeń diecezjalnych. W Płocku również powstała pierwsza w Polsce Samorządowa Komisja ds. Rodziny przy Radzie Miasta. Dało to przykład ponad stu kolejnym miastom w Polsce. W Płocku działała też pierwsza w Polsce Rada do spraw Rodziny przy Wojewodzie Płockim.

Struktura płockiego duszpasterstwa rodzin w latach 1987-2010

13. Społeczna działalność Stowarzyszenia Rodzin Katolickich była dużym wsparciem dla pracy Wydziału Duszpasterskiego Kurii Diecezjalnej, który wcielił w życie zalecenia *Instrukcji Episkopatu Polski o przygotowaniu do zawarcia małżeństwa w Kościele katolickim* (1986) i *Instrukcji Papieskiej Rady do spraw Rodziny: przygotowanie do sakramentu małżeństwa* (1996). Współdziałanie było możliwe także dzięki temu, że od 1987 roku do 2010 roku diecezjalnymi doradcami życia rodzinnego byli Grażyna i Kazimierz Cieślukowie. Pełnienie tej funkcji przez parę małżeńską stanowiło ewenement w Kościele w Polsce i przynosiło dobre skutki we współpracy z kolejnymi diecezjalnymi duszpasterzami rodzin. Począwszy od lat osiemdziesiątych funkcje te spełniali księża: Marek Smogorzewski, Jan Kozłowski, Jan Cegłowski, Bogusław Daniel Kwiatkowski, Roman Bagiński i Jarosław Kamiński.

Dom Samotnej Matki i Centrum Psychologiczno-Pastoralne Metanoia

14. Godnym zauważenia dziedzictwem Kościoła Płockiego w trosce o rodzinę jest działalność Domu Samotnej Matki, który prowadzi od 1981 roku Siostry Matki Bożej Miłosierdzia w Białej koło Płocka. W ciągu trzydziestu dwóch lat istnienia Domu pod jego dachem pomoc znalazło 500 matek i 900 dzieci. Trudy utrzymania domu ponosi w zdecydowanej części Zgromadzenie. Także w powstałym w 2003 roku Centrum Psychologiczno-Pastoralnym Metanoiadziała poradnia małżeńsko-rodzinna, która nie tylko przygotowuje do małżeństwa, ale także oferuje pomoc specjalistyczną rodzinom przeżywającym kryzysy.

Ruchy i stowarzyszenia rodzinne w Diecezji Płockiej

15. Owocem aktywności małżonków chrześcijańskich w naszej Diecezji jest rozwój ruchów rodzinnych. Na szczególne podkreślenie zasługują: Kościół Domowy, Ruch Rodzin Nazaretańskich, Akcja Katolicka, Wspólnota Trudnych Małżeństw Sychar, Wspólnota Małżeństw Wojsko Gedeona.

ZNAKI CZASU I WYZWANIA DUSZPASTERSKIE

Smutne dziedzictwo komunizmu i braki transformacji

Transformacja ustrojowa i kryzys rodziny

16. Aktualne wyzwania dla duszpasterstwa rodzin stają się widoczne w świetle znaków czasu, które objawiły słabość polskiej rodziny w czasie transformacji ustrojowej. Transformacja rozpoczęła się niemal równocześnie z zakończeniem XLII Synodu Płockiego, więc pogłębione analizy socjologiczno-społeczne polskich przemian mają zasadnicze znaczenie dla zrozumienia współczesnej sytuacji rodzin Diecezji. Pozwalają też lepiej wykorzystać porównanie sytuacji rodziny polskiej po 1989 roku z sytuacją rodziny w komunizmie.

Konsekwencje propagowania komunistycznego modelu rodziny

17. Nie może ująć naszej uwadze zasadniczy dylemat, polegający na tym, że pomimo upowszechniania komunistycznego modelu rodziny, wprowadzenia w 1946 roku rozwodów, dopuszczenia aborcji i ograniczania wpływu Kościoła na wychowanie rodzin, kondycja polskiej rodziny (jej trwałość, dzietność) na początku transformacji była lepsza niż obecnie. Musi dać to myślenia strategom duszpasterstwa rodzin to, że komunizm w Polsce nie osłabił rodziny tak głęboko, jak stało się to w czasie transformacji ustrojowej.

Samoobrona rodzin w systemie komunistycznym

18. Analizując ten problem, warto zauważyć, że wysoki stopień przywiązania do rodziny w poprzednim ustroju został niejako wymuszony przez niewydolność sfery publicznej w zapewnieniu warunków do życia. Rodzinny sposób samopomocy wiązał się z wyjątkową wysoką stopą zawierania małżeństw, niską stopą urodzeń pozamałżeńskich, niską w porównaniu z obecnym stanem liczbą rozwodów. Szukano po prostu obrony w rodzinie. Z drugiej strony system normatywny nauczania kościelnego okazał się w latach komunizmu znacznie skuteczniejszy niż w czasach wolnej Polski.

Zubożenie polskich rodzin po 1989 roku

19. Transformacja ustrojowa, związana na początku z „dyscyplinowaniem pieniądza”, doprowadziła do krańcowego zubożenia polskich rodzin. Potem poddała je nieustannej presji walki o pracę i mieszkanie, łącznie ze zgubnymi dla wielu polskich rodzin długotrwałymi wyjazdami w celach zarobkowych za granicę.

Socjologiczny obraz kryzysu rodziny

20. Transformacja skonfrontowała polskie rodziny z możliwością konsumpcji, wolności obyczajowej, hedonizmu praktycznego, wyzwolenia spod wpływu Kościoła, podążaniem za nowoczesną wizją małżeństwa i rodziny, ewidentnie propagowaną przez dyrektywy Unii Europejskiej, rozpowszechnianą przez liberalne środowiska wychowawcze, medialne i szkolne. Skutki zamętu moralnego w dziedzinie małżeńsko-rodzinnej pokazują nadzwyczaj wyraźnie badania socjologiczne, przeprowadzone w Diecezji Płockiej w 2009 roku. Wolną miłość i seks bez ograniczeń uważa za niedopuszczalne tylko 47,3 % respondentów; życia w tak zwanym wolnym związku nie akceptuje – 33,8 %; współżycia seksualnego przed ślubem kościelnym nie chce – 22,2 %; na rozwód nie godzi się – 45 % katolików naszej Diecezji. Środki antykoncepcyjne odrzuca tylko 18,8 % katolików, a zapłodnienie *in vitro* zaledwie 27,7 % (PRSDP, s. 110-111).

Braki prorodzinnej polityki państwa

21. Religijny parasol ochronny nad polską rodziną okazał się mniej skuteczny, niż sądziło do niedawna wielu duszpasterzy. Zresztą Kościół w Polsce nie podjął inicjatywy duszpasterskiej na skalę Kardynała Wyszyńskiego. Zabrakło też konsekwentnej polityki prorodzinnej państwa. Wszelkie badania socjologiczne potwierdzają, że spada liczba zawieranych małżeństw, pojawił się fenomen singli, wzrasta odsetek młodych żyjących w nieformalnych związkach partnerskich, podnosi się przeciętny wiek zawierania małżeństw, zarówno w przypadku kobiet, jak i mężczyzn, dramatycznie wzrasta liczba rozwodów i maleje dzietność polskich rodzin.

Kryzys rodziny i zapaść demograficzna

22. Podczas gdy liczba rozwodów w Polsce w 1946 roku nie przekraczała 10 tys. rocznie, w roku 1989 wynosiła prawie 40 tys., to w 2009 osiągnęła prawie 70 tys. W ślad za tym rośnie liczba samotnych matek i spada liczba urodzin. W 2011 roku urodziło się w Polsce 388,8 tys. dzieci, spośród których 21,3 % miało niezamężną matkę. Jeszcze dramatyczniej wygląda płodność polskich rodzin, która ostatnio zaczyna przerażać demografów. Podczas gdy w 1985 roku Polska była krajem o umiarkowanie rozszerzonej reprodukcji ludności (współczynnik reprodukcji netto wynosił 1,132), to w roku 1990 wskaźnik ten osiągnął wartość oznaczającą reprodukcję zawężoną (0,967), by w latach dziewięćdziesiątych osiągnąć wartość 0,654, która w żadnym razie nie gwarantuje zastępowalności pokoleń. Praktycznie więc od 1989 roku Polska nie ma zapewnionej prostej zastępowalności pokoleń, co spowoduje – jak alarmują demografowie – że od 2015 roku przyrost ludności będzie ujemny. Spadnie liczba osób w wieku produkcyjnym, zagrożony będzie system emerytalny, coraz mniejsza liczba pracujących będzie musiała wziąć na siebie obciążenia związane z wypłatą świadczeń.

Sekularyzm i antywangelizacja a katolicki model małżeństwa i rodziny

Wpływ sekularyzacji

23. W Diecezji Płockiej, tak jak w całej Polsce, katolicki model małżeństwa i rodziny jest atakowany przez zsekularyzowany i zindywidualizowany wzorzec życia małżeńskiego i rodzinnego, płynący do nas z Zachodu. Wzorzec ten, upowszechniany przez środki społecznego przekazu, propaguje tezy, że małżeństwo i rodzina są przypadkowymi strukturami społecznymi, wytworami konkretnych uwarunkowań historycznych i społecznych, często opresyjnymi wobec wolności człowieka, niewychowującymi młodych ludzi do cnót obywatelskich. Dlatego wciąż aktualne są słowa św. Jana Pawła II: „jeżeli z jednej strony Zachód wciąż daje świadectwo działania ewangelicznego zaczniku, to równocześnie z drugiej strony nie mniej mocne są prądy antywangelizacji. Godzi ona w same podstawy ludzkiej moralności, godzi w rodzinę i propaguje moralny permissywizm, rozwody, wolną miłość, przerywanie ciąży, antykoncepcję, walkę z życiem na etapie poczęcia, a także na etapie schyłku, manipulację życiem”.

Światowy wymiar antywangelizacji rodziny

24. Słowa św. Jana Pawła II wskazują na istotę moralnego aspektu duszpasterstwa rodzin. Potwierdza się tu dawna intuicja Prymasa Tysiąclecia, że obrona rodziny i małżeństwa staje się centrum obrony jednostki, społeczeństwa i cywilizacji. Dlatego tak ważna jest świadomość wagi samego problemu, jak i metod naszego przeciwnika. Jan Paweł II nie zawahał się powiedzieć, że program antywangelizacji, niszczący małżeństwo i rodzinę „wspierany [jest] olbrzymimi środkami finansowymi, nie tylko w poszczególnych społeczeństwach, ale także w skali światowej. Może bowiem dysponować potężnymi centrami wpływów ekonomicznych, przez które usiłuje narzucać warunki krajom będącym na drodze rozwoju. Wobec tego wszystkiego słusznie można się pytać, czy to nie jest również inna postać totalitaryzmu, ukryta pod pozorami demokracji”.

Religijny fundament jako źródło siły nadziei rodzin na Mazowszu

25. Uwzględniając rozmiar kryzysu małżeństwa i rodziny, duszpasterze rodzin w Diecezji Płockiej nie powinni ulegać zwątpieniu. Przytoczone wyżej dane statystyczne wskazują, że większość mazowieckich katolików nie tylko podziela chrześcijańską naukę o małżeństwie i rodzinie, ale też ceni sobie wartości rodzinne i stara się przekazać obraz rodziny katolickiej swoim dzieciom. Stanowi to dostateczną bazę do podjęcia wspólnotowej akcji w obronie rodziny i jej promocji. Nie stoimy na przegranej pozycji, tym bardziej że negatywne skutki propagandy antyrodzinnej stają się coraz bardziej widoczne w postaci starzejących się społeczeństw europejskich, problemów wychowawczych z młodzieżą, destrukcji związków małżeńsko-rodzinnych i postępujących za tym więzi społecznych. Gdy upada rodzina, społeczeństwu brakuje – jak mówił św. Jan Paweł II – *tkanki łącznej*, co pociąga złe skutki, zwłaszcza dla najsłabszych.

Krzywdą dzieci i starszych jako skutek walki z chrześcijańskim modelem rodziny

26. W aktualnej sytuacji duszpasterskiej ważne jest więc dostrzeżenie dwuznaczności współczesnej walki z chrześcijańskim modelem rodziny. Środowiska liberalne z jednej strony domagają się wolności dla niczym nieograniczonej ekspresji kobiecości i męskości, podkreślają autentyczność pragnień, marzeń i fantazji seksualnych, z drugiej strony stają bezradne wobec krzywdy dzieci z rodzin rozbitych, porzuconych żon i mężów, zepchniętych do zakładów opiekuńczych ludzi starych i niedołączonych.

W obliczu nowszych ataków na małżeństwo i rodzinę

Prawne próby redefinicji rodziny

27. Szczególnie niebezpieczne są próby przeszczerzenia do polskiego prawodawstwa rodzinnego redefiniowanego pojęcia rodziny, zalegalizowania związków partnerskich, w tym homoseksualnych. Nie można wykluczyć w najbliższym czasie prób wprowadzenia małżeństw homoseksualnych, adopcji dzieci itp. W celu uwrażliwienia duszpasterzy i świeckich obrońców rodziny Komisja uważa za słuszne zamieszczenie w Księdze Synodalnej dokumentu (*Pro memoria*), w którym wskazuje się na kluczowe ujęcia prawa cywilno-rodzinnego dotyczące rodziny.

Krytyka radykalnego feminizmu

28. Głęboka dwuznaczność przenika także radykalny feminizm, który walczy o równouprawnienie kobiet, ale wskutek nieprawidłowo ujętej natury kobiecości i męskości, proponuje niemal marksistowskie środki. W rzeczywistości walka kobiet o „wyzwolenie” staje się stylem życia współczesnych feministek. Prowadzi to do strukturyzacji poczucia niesprawiedliwości kobiet, degradacji macierzyństwa, nieadekwatnego opisu męskości i kryzysu ojcostwa.

Błąd społeczno-kulturowej teorii płci (gender)

29. Niepokojąca dwuznaczność współczesnej świeckiej kultury antyrodzinnej wyraża się w tzw. społeczno-kulturowej teorii płci, zwanej teorią *gender*. Teoria ta opisuje kobiecość i męskość natury ludzkiej bez tradycyjnego odniesienia do ich męskiej lub kobiecej tożsamości. Płeć ludzka określana jest przez wpływy kultury, warunki wychowania, sposoby socjalizacji. Niedostatecznie zwraca się uwagę na płęć gonadalną, hormonalną i genotypową, nie mówiąc już o naturalnej tożsamości kobiety i mężczyzny. W sytuacji, gdy płęć biologiczną można kształtować w zależności od własnego poczucia, wychowania, warunków społecznych, homoseksualizm traktowany jest jako naturalny wyraz ekspresji płciowości ludzkiej.

Teologiczne zaniedbania w duszpasterstwie rodzin

30. Krytykując ewidentnie tragiczne skutki rewolucji seksualnej, radykalnego feminizmu i teorii *gender*, nie można poprzestać na narzekaniu. Kryzys niesie w sobie szanse rozwoju, jeśli potrafi się dobrze zdiagnozować jego przyczyny i wyciągnąć wnioski z własnych zaniedbań. W wypadku trzech głównych przyczyn współczesnego kryzysu rodziny, Kościół od dawna pyta siebie, na ile zawiniły antyseksualne fobie niektórych teologów, kaznodziejów i spowiedników. Czy nie musimy pytać także, dlaczego inni wyprzedzili nas w domaganiu się praw dla kobiet, a dopiero Jan Paweł II miał odwagę mówić o *nowym feminizmie*? Nawet teoria *gender* zmusza nas do bardziej precyzyjnej definicji seksualnej natury osoby.

Odnowiony język teologii małżeństwa i rodziny

31. Ma to decydujące znaczenie dla języka współczesnej teologii małżeństwa i rodziny, pozytywnego ujmowania seksualności małżeńskiej, zwrócenia uwagi na godność męża i żony, włączenia do grona troszczących się o chrześcijańską rodzinę psychologów, lekarzy, prawników. Pomoc współczesnej rodzinie w Diecezji Płockiej powinna znacznie odważniej korzystać z niektórych zasad terapii humanistycznej, komunikacji psychologicznej, mediacji.

POSTULATY I ZARZĄDZENIA

W kwestii struktur

Rodzina jako najważniejsza droga posługi Kościoła

32. Synod, kierując się słowami św. Jana Pawła II, że służba rodzinie jest „pierwszą i z wielu względów najważniejszą drogą posłannictwa i posługi [Kościola]”, postuluje takie planowanie działalności duszpasterskiej w Diecezji Płockiej, aby miało ono bezpośrednie lub pośrednie odniesienie do rodziny. W ten sposób nie tylko nawiąże się do Wielkiej Nowenny Prymasa Tysiąclecia, ale zakorzeni ogólnopolskie programy duszpasterskie w realiach życia rodzinnego-społecznego.

Rodzinne upodmiotowienie duszpasterstwa

33. Rodzinne upodmiotowienie całego duszpasterstwa nie tylko pozwoli skuteczniej urzeczywistnić zbawczy plan wobec małżeństwa i rodziny, co jest zasadniczym celem duszpasterstwa rodzin, ale także odstąpi zadania kapłaństwa powszechnego wiernych, stanie się polem współpracy kapłanów ze świeckimi. To zaś w sposób naturalny połączy duszpasterstwo ze społeczno-politycznymi działaniami wiernych świeckich, których obowiązkiem jest obrona rodziny na płaszczyźnie politycznej, prawnej, samorządowej. Współdziałanie wiernych świeckich, zrzeszonych także w ruchach i stowarzyszeniach prorodzinnych, może stać się zasadniczą pomocą w działaniu struktur kurialnych.

Wydział Duszpasterstwa Rodzin w strukturze Kurii Diecezjalnej

34. Podstawową strukturą kurialną, która koordynuje z woli biskupa duszpasterstwo rodzin, jest Wydział Duszpasterstwa Rodzin. Jego powołanie w naszej Diecezji stanowi nie tylko pilną potrzebę organizacyjną, ale także byłoby wypełnieniem przepisu *Dyrektorium Duszpasterstwa Rodzin* (por. DDR, s. 13).

Diecezjalna struktura duszpasterstwa rodzin

35. Wydziałem kieruje Diecezjalny Duszpasterz Rodzin. Pomaga mu Diecezjalny Doradca Życia Rodzinnego, którym zasadniczo powinna być matka lub ojciec rodziny. Diecezjalną strukturę organizacyjną duszpasterstwa rodzin uzupełniają Dekanalni Duszpasterze Rodzin, kapłani sprawujący opiekę duszpasterską nad osobami żyjącymi w związkach niesakramentalnych oraz wszyscy proboszczowie.

Struktura duszpasterstwa osób żyjących w związkach niesakramentalnych

36. Uwzględniając fakt, że w naszej Diecezji niemal co czwarty związek małżeński ma charakter niesakramentalny, Synod poleca stworzenie dla nich ośrodków duszpasterskich w następujących miastach: Płock, Ciechanów, Mława, Płońsk, Pułtusk, Sierpc, Przasnysz, Maków Mazowiecki, Gostynin, Rybin, Żuromin i Dobrzyń nad Drwęcą Duszpasterzami tych osób mogą być

kapłani pracujący w tych miastach. Są oni mianowani przez Biskupa Płockiego na wniosek Diecezjalnego Duszpasterza Rodzin.

Parafialne poradnie rodzinne

37. W strukturze poradnictwa rodzinnego w Diecezji Płockiej zasadniczą rolę spełniają parafialne poradnie rodzinne. Zaleca się, aby powstały one przy każdym sanktuarium i w każdej przynajmniej trzytysięcznej parafii. Powinny istnieć w każdej parafii dziekańskiej. Synod zachęca, aby małe parafie, w których jest mniej niż trzy tysiące wiernych, tworzyły – wraz z sąsiednimi parafiami – międzyparafialne poradnie rodzinne. Zadania parafialnych poradni rodzinnych oraz kwalifikacje pracujących tam doradców określa *Instrukcja o Duszpasterstwie Rodzin* (zob. *Część II*).

Specjalistyczne poradnie rodzinne

38. Ze względu na rosnącą liczbę rodzin wymagających pomocy szczególnego znaczenia nabierają specjalistyczne poradnie rodzinne, w których oprócz duszpasterzy powinni być zatrudnieni psychologowie, prawnicy, lekarze (konsultanci) i nauczyciele naturalnych metod prokreacyjnych. Synod poleca, aby rozszerzyć działalność płockiej „Metanoi” na jedenaście rejonowych specjalistycznych poradni rodzinnych w następujących miastach: Ciechanów, Mława, Płońsk, Pułtusk, Sierpc, Przasnysz, Maków Mazowiecki, Gostynin, Rypin, Żuromin i Golub Dobrzyń. Ich działalność powinna być skoordynowana ze specjalistycznymi poradniami tworzonymi przez ruchy i stowarzyszenia katolickie (np. Stowarzyszenie Rodzin Katolickich Diecezji Płockiej).

Rola Diecezjalnej Akademii Wiary w intelektualnej i duchowej formacji rodzin

39. W kontekście współczesnych zafałszowań prawdy o rodzinie, a także ze względu na konieczność ciągłego kształcenia doradców życia małżeńskiego, członków stowarzyszeń rodzinnych, terapeutów rodzin, formacji samych małżonków, Synod postuluje powołanie w naszej Diecezji Diecezjalnej Akademii Wiary, która stanowiłaby w formie studiów niestacjonarnych, kursów i szkoleń instytucję kształcenia z zakresu biblijno-teologicznego, bioetyczno-psychologicznego (naprotechnologia), komunikacji społecznej, duchowości i kultury chrześcijańskiej. W miarę potrzeby Akademia powinna być otwarta na szkolenie członków rad parafialnych, członków Akcji Katolickiej, liderów chrześcijańskich, ruchów odnowy i Nowej Ewangelizacji, seniorów (Uniwersytet III Wieku).

W sprawie integralnego modelu duszpasterstwa rodzin

Integralny model płockiego duszpasterstwa rodzin

40. Płockie diecezjalne duszpasterstwo rodzin realizuje swoje zadania w trzech obszarach: przygotowanie do małżeństwa; formacja i poradnictwo rodzinne; pomoc rodzinie i obrona życia.

Instrukcja o przygotowaniu do małżeństwa i życia rodzinnego w Diecezji Płockiej

41. Przygotowanie do małżeństwa powinno odbywać się w Diecezji Płockiej według *Instrukcji o przygotowaniu do małżeństwa i życia rodzinnego w diecezji płockiej* (zob. *Część II*). Synod zachęca, aby do polecanych w *Instrukcji* „Spotkań dla Narzeczonych” włączyć przynajmniej jeden dzień skupienia, przeprowadzony w duchu nowej ewangelizacji, a więc żywego kerygmatu, w którym Duch Święty pobudza osobiste zawierzenie narzeczonych Bogu, zdolnemu zagwarantować przyszłość ich rodziny. Duszpasterze płoccy nawiążą w ten sposób do troski Błogosławionego Abp. A. J. Nowowiejskiego.

Duszpasterstwo rodzinne w kancelarii parafialnej

42. Synod poleca, aby duszpasterze wykorzystali wszystkie rozmowy z narzeczonymi, począwszy od pierwszego spotkania w kancelarii parafialnej, aż po ostatnie, przygotowujące narzeczonych do ceremonii ślubnej, do zaprezentowania Kościoła jako domu, do którego małżonkowie zawsze są zaproszeni i w którym powinni znaleźć pomoc w wypadku ewentualnego kryzysu. Ponieważ coraz częściej w kancelarii parafialnej zjawiają się osoby wątpliwe, niewierzące czy krytyczne wobec Kościoła, rozmowę o ślubie należy potraktować jako serdeczną formę nowej ewangelizacji.

Opłaty z okazji ślubu

43. Synod wzywa narzeczonych, aby kierując się zasadą sprawiedliwości, w poczuciu odpowiedzialności za parafię, przy okazji ślubu wspierali Kościół stosowną ofiarą.

Przestrzeganie prawa kościelnego i państwowego

44. Należy dokładnie przestrzegać prawa kościelnego i w – wypadku zawierania małżeństwa konkordatowego – także prawa państwowego. Wiąże się to z koniecznością dostarczenia przez narzeczonych do kancelarii parafialnej wszystkich wymaganych zaświadczeń z Urzędu Stanu Cywilnego. Duszpasterze są zobowiązani do znajomości aktualnego *Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego* oraz do skrupulatnego jego stosowania w zakresie wystawiania zaświadczeń zawarcia małżeństwa.

Zarządzenia i wskazania duszpasterskie

Małżeństwo katolików z niekatolikami i ateistami

45. Szczególnej uwagi duszpasterskiej wymagają małżeństwa katolików z osobami nieochrzczonymi; katolików z niekatolikami ochrzczonymi; katolików z katolikami, którzy deklarują się ateistami. Poza tym, że potrzebne jest tu zezwolenie ordynariusza miejsca, trzeba pouczyć obie strony o celach i przymiotach małżeństwa chrześcijańskiego (jedność i nierozzerwalność), zażądać rękopisami zachowania własnej wiary od strony katolickiej i jej deklaracji w kwestii usunięcia zagrożeń w jej praktykowaniu. Strona niekatolicka musi wiedzieć o tych zobowiązaniach i przyjąć je świadomie do wiadomości.

Małżeństwo katolików z osobami, które wystąpiły z Kościoła

46. Zezwolenia ordynariusza miejsca potrzeba również, gdy katolicy zawierają małżeństwo z osobami, które formalnym aktem odstąpiły od Kościoła, nieformalnie złączyły się niekatolickimi wspólnotami religijnymi, ostentacyjnie nie praktykują. W tych przypadkach strona katolicka musi złożyć stosowną rękopisami, natomiast strona, która porzuciła wiarę katolicką, powinna złożyć zobowiązanie o nieprzeszkadzaniu w realizacji zobowiązań stronie katolickiej.

Śluby katolików z obcokrajowcami niekatolikami

47. Duszpasterze powinni dołożyć szczególnej staranności przy formalnościach przedślubnych w wypadku zawierania małżeństwa katolików z obcokrajowcami niekatolikami. Należy zwracać uwagę na ważność chrztu strony niekatolickiej, a zwłaszcza wyraźnie pytać, czy nie zawierała wcześniej małżeństwa. Jeżeli stan wolny strony niekatolickiej budzi wątpliwości, dokumentację dotyczącą sprawy należy przesłać do ordynariusza miejsca. Tak samo należy postąpić w wypadku małżeństwa katolika z osobą, która wcześniej zawierała małżeństwo w Kościele Prawosławnym lub w jednej ze Wspólnot protestanckich.

Liturgiczny charakter ceremonii ślubnej

48. Sama celebrowanie małżeństwa w kościele powinna przebiegać według przepisów zawartych w księgach liturgicznych. Liturgia powinna być godna, nieprzecząca w żadnym detalu sakramentalnemu charakterowi ślubu. Wszelkie propozycje wystroju kościoła lub charakteru muzyki podczas ceremonii ślubnej powinny być konsultowane z miejscowym proboszczem.

Postawa celebransów w czasie obrzędów ślubnych

49. Celebrans powinien mieć świadomość, że poprzez swoje słowo, postawę i pobożność nie tylko służy nowożeńcom, ale oddziałuje na szerokie grono uczestników uroczystości, którzy rzadko bywają w kościele.

Religijne pamiątki z okazji ślubu kościelnego

50. Każdy ślub kościelny powinien być okazją do obdarowania nowożeńców przez duszpasterzy odpowiednią pamiątką religijną: egzemplarzem Pisma Świętego, krucyfiksem, *Rytuałem rodzinnym*, *Listem do rodzin* Jana Pawła II czy inną właściwą na tę okazję książką.

Duszpasterska pomoc w przeżywaniu kryzysów

51. Duszpasterstwo rodzin w Diecezji Płockiej oferuje małżonkom od początku ich wspólnej drogi pomoc poprzez formację duchowo-religijną, zachętę do twórczego przeżywania kryzysów, począwszy od problemów w komunikacji małżeńskiej aż po kłopoty materialne. Doskonały wzór duszpasterskiego towarzyszenia rodzinie znajduje się w przeżywaniu roku liturgicznego, w którym rodzina chrześcijańska ma szansę znaleźć obraz swoich trudów i źródło wielkiej nadziei (por. DDR, s. 47).

Budowanie Kościoła domowego

52. Systematyczna formacja, ukierunkowana ku budowaniu Kościoła domowego, odbywać się powinna podczas wszystkich znaczących wydarzeń religijnych i społecznych rodziny, począwszy od pierwszej rocznicy ślubu, poprzez chrzest dzieci, Pierwszą Komunię Świętą. Synod zachęca zwłaszcza młodych małżonków do corocznego świętowania rocznicy ślubu poprzez udział we Mszy Świętej ofiarowanej w intencji własnej rodziny.

Religijny, psychologiczny i materialny wymiar pomocy rodzinie

53. Poprzez towarzyszące ważnym przeżyciom rodzinnym słowo Boże, celebrowanie liturgiczne i modlitwy powinno się podkreślać trud, radość i dumę z bycia rodziną; budzić solidarność jej członków w chwilach trudnych oraz podtrzymywać wdzięczność za wzajemnie świadczoną miłość. Nie powinno zabraknąć religijnego wymiaru pomocy poprzez osobiste nawrócenie (spowiedź, Eucharystia), psychologicznego wsparcia w budowaniu komunikacji małżeńskiej (dialog małżeński, rekolekcje) czy wreszcie materialnej oferty pomocy w konkretnej sytuacji biedy (Parafialne Koło *Caritas*).

Niedzielną Mszą Świętą z dziećmi

54. Centrum życia religijnego każdej rodziny jest kościół parafialny. Synod apeluje, by podczas niedzielnej Mszy Świętej dla dzieci, która powinna być odprawiana w każdej parafii, homilia była kierowana w części do dorosłych, w części dla dzieci. W przepowiadaniu do dzieci należy wykorzystywać współczesne środki komunikacji, używać języka obrazowego, dostosowanego do możliwości rozwojowych dzieci.

Rekolekcyjne przepowiadanie do rodzin

55. Synod poleca, aby podczas rekolekcji adwentowych i wielkopostnych powrócić do głoszenia *nauk stanowych*. W czasie każdych rekolekcji przynajmniej jedno spotkanie rekolekcyjne powinno być poświęcone rodzinom. Poza nauką rekolekcyjną, skierowaną wtedy do całej rodziny, rodzice mogą odnowić przyrzeczenia małżeńskie i pobłogosławić swoje dzieci. Odnowienie przyrzeczeń i błogosławieństwo dzieci przez rodziców może mieć miejsce także w Święto Świętej Rodziny: Jezusa, Maryi i Józefa.

Znaczenie wizyty kolędowej w duszpasterstwie rodzin

56. Niezwykle ważnym środkiem duszpasterstwa rodzin jest wizyta duszpasterska, zwana kolędą. Powinna ona być okazją do serdecznej rozmowy duszpasterza z rodzinami parafii, poznania ich związku z parafią, a także zapoznania z propozycjami diecezjalnego i parafialnego duszpasterstwa rodzin.

Modlitwa rodzinna

57. Synod przypomina chrześcijańskim matkom i ojcom Diecezji Płockiej o moralnym obowiązku wspólnej modlitwy rodzinnej. Jest to najlepszy sposób budowania Kościoła domowego, wypraszenia przez wszystkich członków rodziny odwagi w podejmowaniu zadań ewangelizacyjnych, ale także najskuteczniejszy sposób wzmacniania więzi rodzinnej, uczenia dzieci modlitwy, przeciwdziałania kryzysom rodzinnym.

Pracownicy parafialnych i specjalistycznych poradni rodzinnych

58. Pozaliturgicznymi miejscami formacji i poradnictwa rodzinnego oraz pomocy rodzinie i obrony życia są parafialne poradnie rodzinne oraz specjalistyczne poradnie rodzinne (por. *Instrukcja o duszpasterstwie rodzin*). Poza zatrudnionymi w nich doradcami życia rodzinnego i specjalistami powinno znaleźć się tam miejsce dla wolontariuszy, przedstawicieli ruchów i stowarzyszeń rodzinnych, które są obecne w Diecezji. Synod zachęca proboszczów nie tylko do korzystania z ich pomocy, ale także do promocji stowarzyszeń i ruchów prorodzinnych.

Katolicki Ośrodek Adopcyjno-Opiekuńczy

59. Zgodnie z postanowieniem *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin* Synod poleca stworzenie w Diecezji Płockiej Katolickiego Ośrodka Adopcyjno-Opiekuńczego, w którym zorganizowana zostanie opieka dla dzieci adoptowanych i ich rodziców.

Duszpasterski telefon zaufania

60. Synod przypomina też, że zgodnie z zaleceniem *Dyrektorium*, w Diecezji Płockiej powinien powstać przynajmniej jeden duszpasterski telefon zaufania, który byłby czynny przez całą dobę.

Duszpasterstwo rodzin i informacja

61. Informacje o Domu Samotnej Matki, specjalistycznych poradniach rodzinnych, Katolickim Ośrodku Adopcyjno-Opiekuńczym, duszpasterskim telefonie zaufania powinny być zamieszczone na tablicach ogłoszeń parafialnych, stronach internetowych parafii, stronie internetowej Wydziału Duszpasterstwa Rodzin.

Celebracja Dnia Świętości Życia

62. Synod zobowiązuje duszpasterzy do uroczystej celebracji Dnia Świętości Życia (Uroczystość Zwiastowania Pańskiego) i zachęca do propagowania w parafiach do podejmowania dzieła duchowej adopcji dziecka poczętego. W parafialnej posłudze należy dołożyć wszelkich starań do pomocy duchowej, psychicznej i materialnej samotnym matkom i ich dzieciom.

Diecezjalny Tydzień Rodziny

63. Synod wyraża radość z wszelkich inicjatyw promujących rodzinę podczas odpustów parafialnych i festynów rodzinnych. W celu promocji rodziny w całej Diecezji Synod wprowadza Diecezjalny Tydzień Rodziny, który będzie corocznie obchodzony w każdej parafii na przełomie maja i czerwca, kiedy przypada Dzień Matki i Dzień Dziecka. Połączenie kościelnej promocji rodziny ze społecznie zaakceptowaną tradycją świecką pozwoli na poszerzenie płaszczyzn dialogu, świętowania i dziękczynienia za rodzinę. Można wtedy organizować sympozja, zabawy, konkursy, marsze, pielgrzymki i spotkania z autentycznie chrześcijańskimi matkami i ojcami, promować chrześcijańską kulturę rodzinną (film, teatr, literatura) oraz propagować ogłoszoną przez Stolicę Apostolską w 1983 roku Kartę Praw Rodziny.

Pogrzeby dzieci, które urodziły się martwe

64. Synod poleca, aby otoczyć opieką rodziny, w których urodziło się dziecko martwe lub po poronieniu. Rodzice tych dzieci mają prawo otrzymać z USC lub szpitala odpowiedni akt, który jest równoznaczny z „Kartą zgonu”. Żaden duszpasterz nie może odmówić urządzeniu pogrzebu dziecku, które urodziło się martwe lub uległo poronieniu. Stosowaną dotychczas praktykę *pokropku*, nieznaającą uzasadnienia kanoniczno-liturgicznego, należy zastąpić obrzędami pogrzebu przewidzianymi dla dziecka nieochrzczonego. (Por. *Obrzędy pogrzebu dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, Katowice 1991).

Rola katolickich polityków, prawników i dziennikarzy w obronie rodziny

65. Synod apeluje do sumień katolickich prawników, samorządowców, dziennikarzy i polityków, aby bronili chrześcijańskiego modelu rodziny poprzez propagowanie prawdy o niej, tworzenie prawa i uprawianie polityki prorodzinnej. Polityka prorodzinna państwa powinna być powszechna, progresywna i neutralna. Powszechność polega

na tym, że wsparcie państwa trafia do każdej rodziny; takie wsparcie jest wyraźnie oddzielone od pomocy społecznej. Progresywność polityki prorodzinnej polega na tym, że wsparcie państwa rośnie wraz z liczbą dzieci wychowujących się w rodzinie. Neutralność polityki prorodzinnej przejawia się w tym, że państwo pozostawia małżonkom wolność w sprawie wyboru tego, jak rodzice wychowują i kształcą własne dzieci.

Synod wzywa duszpasterzy rodzin, aby byli otwarci na współpracę z władzami samorządowymi, stowarzyszeniami świeckimi i wszystkimi ludźmi dobrej woli, którzy szczerze angażują się w obronę i pomoc rodzinie. Synod jest przekonany, że poprzez solidarność z rodziną bronimy podstaw nie tylko cywilizacji chrześcijańskiej na Mazowszu, ale także fundamentów naszej państwowości, dobra wspólnego i podstawowego warunku rozwoju każdej osoby ludzkiej.

Do takiego współdziałania Synod wzywa także wspólnoty Kościołów Siostrzanych, z którymi od lat prowadzimy dialog ekumeniczny. Pierwsi chrześcijanie zdobywali wiarygodność poprzez odmienne od pogańskich zwyczaje rodzinne. Przekonująco pisał o tym Autor *Listu do Diogneta* w II wieku. Nowość chrześcijan polega na tym, że „żeńią się jak wszyscy i mają dzieci, lecz nie porzucają nowo narodzonych. Wszyscy dzielą jeden stół, lecz nie jedno łóżce. Są w ciele, lecz nie żyją według ciała. Przebywają na ziemi, lecz są obywatelami nieba. Słuchają ustalonych praw, a własnym życiem zwyciężają prawa” (V, 6-10).